

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Koulutuksen saavutettavuuteen liittyvät tavoitteet tarvitsevat toimenpidesuositukseen vastinpariksi päätoimisen opiskelun mahdollistavaa opintotukijärjestelmää. Opintotuki turvaa kansalaisten PL 16.2 §:n mukaisia sivistyksellisiä oikeuksia, joilla turvataan kaikille mahdollisuus kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Sosiaalipoliittisten ratkaisujen merkitys tulisi huomioida myös "mahdollisuudet kouluttautua paranevat joustavalla tutkintorakenteella" -otsikon alla olevissa toimenpiteissä. Joustavat siirtymät korkeakoulujärjestelmän sisällä ovat erinomainen tavoite, mutta ne tarvitsevat tuekseen myös sosiaaliturvajärjestelmän joustavuuden. Sosiaaliturvajärjestelmän ei koskaan tule kannustaa opiskelijaa keskeyttämään opintojaan.

"Koulutustarjonta vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin" -otsikon alla on huomioitu aloituspaikkojen lisääminen. Uusia aloituspaikkoja ei kuitenkaan ole rahoitettu toistaiseksi johdonmukaisesti täysimääräisesti, vaan korkeakoulutuksen opiskelijakohtaiset menot ovat laskeneet Suomessa pitkään samalla, kun muissa OECD-maissa kehitys on ollut päinvastaista. Koska koulutuksen laadun turvaaminen on huomioitu visiossa, olisi johdonmukaista taata myös riittävä rahoitus uusille aloituspaikoille.

Ehdotamme toimenpiteiksi seuraavia kirjauksia:

1. Sosiaaliturvajärjestelmä kannustaa nuoria koulutustasoa nostaviin opintoihin. Opiskelijoiden rahamuotoiset etuudet riittävät tehokkaan ja täysipäiväisen opiskelun mahdollistamiseen.
2. Oman opintopolun löytämistä ja läpäisyä tuetaan joustavilla alanvaihtomahdollisuuksilla, sosiaalipoliittisilla ratkaisuilla ja opiskelijavalintoja kehittämällä
3. Korkeakoulusiirtymien sujuvoittamiseksi ja oman alan löytämisen tueksi luodaan toimivat ja selkeästi vastuutetut rakenteet. Ohjaus on laadukasta peruskoulusta korkea-asteelle myös nivelvaiheissa.
4. Uudet aloituspaikat rahoitetaan täysimääräisesti koulutuksen laadun turvaamiseksi.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteeksi kirjattu "korkeakoulut sisällyttävät liikkuvuus- tai kansainvälistymisosion jokaiseen koulutusohjelmaan" tavoite on hyvä, mutta liian ehdoton. Kannatamme kansainvälistymisosion sisällyttämistä jokaiseen koulutusohjelmaan, mutta liikkuvuusjakson pakollisuus ei ole kannatettava tai koulutuksen saavutettavuutta edistävä tavoite. Huomautamme myös, että se edellyttäisi huomattavia muutoksia tutkinto- ja opintotukijärjestelmän rakenteisiin. Liikkuvuusjaksoille osallistumisen esteet kytkeytyvät perhesyiden ohella voimakkaasti opiskelijoiden toimeentulon kysymyksiin niin asumisjärjestelyissä kuin opintorahan tason, tukikuukausien riittävyden ja opintolainahyvityksen osalta. Kaikkiin tutkinto-ohjelmiin ei voida myöskään sisällyttää muualla suoritettuja opintoja.

Suosittellemme tarkastelemaan kirjausta ja sen vaatimia edellytyksiä uudelleen. Ehdotamme seuraavaa kirjausta:

1. Jokaisella nuorella on yhtäläinen mahdollisuus kansainvälistyä. Kansainvälisyys on kiinteä osa koko koulutusjärjestelmää ja kansainväliset opinnot sekä tutkinnot tunnustetaan. Nuoria kannustetaan lähtemään kansainvälisille urapoluille ja opinnoissa kerrotaan erilaisista kansainvälisistä uramahdollisuuksista. Opiskelijaliikkuvuuden saavutettavuutta ja houkuttelevuutta lisätään.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteeseen on kirjattu monipuolisen rahoituksen lisääminen yksityisistä, eurooppalaisista ja kansainvälisistä lähteistä. Yksityisen rahoituksen voidaan tulkita tarkoittavan ennen kaikkea opiskelijoiden osallistumista korkeakoulutuksen rahoitukseen. Tämä on ristiriidassa koulutuksen maksuttomuuden periaatteen kanssa, mikä on huomioitu visiossa toisaalla. Suomi on taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen sitoutuessaan sitoutunut myös edistämään TSS-sopimuksen 13 artiklan mukaisesti pyrkimystä maksuttomaan korkeakoulutukseen. Tavoitteessa tulisi tuoda ilmi sitoutuminen maksuttomaan koulutukseen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Kolmanneksi toimenpiteeksi on kirjattu, että "OKM selvittää yksityisen rahoituksen monipuolista lisäämistä korkeakoulutuksessa ja tutkimuksessa laadun, kilpailukyvyn ja korkeakoulujärjestelmän taloudellisen kestävyuden vahvistamiseksi". Toistamme edellä mainitun muistutuksen Suomen sitoutumisesta maksuttomaan koulutuksen ulottamiseen myös korkeakouluopinnoissa. Ehdotamme toimenpiteeseen seuraavaa lisäystä:

1. Koulutus ja koulutukseen hakeutuminen on maksutonta varhaiskasvatuksesta korkeakouluun asti.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Korkeakoulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää korkeakoulupolitiikkaa laajempaa tarkastelua. Jos tavoitteeksi asetetaan esimerkiksi koulutustason nosto, ei tähän tavoitteeseen päästä ilman riittäviä toimia myös alemmilla koulutusasteilla. Tutkintojen tehokas suorittaminen taas edellyttää opiskelijoiden etuuksien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimivuutta. Visiossa olisi syytä huomioida nämä sektorit, jotta opiskelijoiden etuuksiin ja palveluihin tehtäviä uudistuksia ohjaisi myös visiossa esitetyt tavoitteet.

Vision nimi on "sivistyksestä suunta Suomelle", mutta sivistyksellisiä oikeuksia ei mainita visiossa. Visio on keskeinen korkeakoulu- ja tiedepolitiikkaa ohjaava asiakirja, joten siinä olisi perusteltua

huomioida sen sisältöihin liittyvät perustuslailliset ja kansainvälisiin sopimuksiin liittyvät velvoitteet ja tuoda siten ilmi, mihin sen tavoitteilla pyritään.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Vision tilannekuvassa on kiitettävästi huomioitu koulutus- ja osaamistason nosto. Siinä on huomioitu korkeakoulutustason jääminen alle OECD-maiden keskiarvon, mutta siinä olisi syytä huomioida myös suhteellisen korkea osuus suomalaisnuorista, jotka jäävät yhä pelkän perusasteen varaan: 20–24-vuotiaista nuorista noin viidennes ei ole suorittanut mitään perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Kiinnittäisimme koulutustason noston edellyttävän tilannekuvassa huomioitujen asioiden lisäksi erityisesti ammatillisen tutkinnon suorittaneiden huomattavan aliedustuksen korkeakouluissa sekä ylioppilaita huomattavasti hitaammat siirtymät korkeakouluopintoihin. Ilman ammatillisesta koulutuksesta valmistuneita nuoria on lähes mahdotonta saavuttaa tavoitteeksi asetettu 60 prosentin osuus korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista.

Koulutustaustan lisäksi visiossa olisi syytä huomioida sukupuolten välinen koulutuspolkujen eriytyminen. Naiset suorittavat korkeakoulututkinnon huomattavasti miehiä useammin.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Nevanpää Annika
Nuorisoala ry